



Feruzjon FOZILOV,
Toshkent davlat pedagogika universiteti tadqiqotchisi
E-mail:feruzjon86@mail.ru

Andijon davlat tibbiyot instituti professori, p.f.d A.Ismanova taqrizi asosida

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL NEED FOR THE DEVELOPMENT OF THE MEDICAL CULTURE OF FUTURE DOCTORS

Annotation

This article highlights the issues of raising a solid foundation for the future medical culture and society, strengthening both material and spiritual attention to medical science.

Key words: Medical culture, the development of medical science, a solid foundation for the future, information technology.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ И ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ

Аннотация

В статье пойдет речь о развитии медицинской культуры будущих врачей. Также в докладе изложена необходимость развития медицинской культуры будущих врачей, проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, студенты, будущий врач, медицинская культура, образование, медицинские проблемы, болезни, современные инновационные технологии

BO‘LAJAK SHIFOKORLARNING TIBBIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ZARURATI

Annotatsiya

Maqolada bo‘lajak shifokorlarning tibbiy madaniyatini rivojlantirish masalalari haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek, bo‘lajak shifokorlarda tibbiy madaniyatni rivojlantirish zarurati, muammo va yechimlari haqida bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: oliy ta‘lim myassasasi, talabalar, bo‘lajak shifokor, tibbiy madaniyat, ta‘lim, tibbiy muammolar, kasalliklar, zamonaviy innovatsion texnologiyalar.

Kirish. Bugun O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar, jamiyatdagi munosabatlarni tanqidiy tahlil qilish asosida shakllantirilayotgan yangi institutlar, ta‘lim-tarbiya va sog‘liqni saqlash tizimlari, davlat va jamiyatni boshqaruvdagi yangilanishlar har bir fuqarodan, har bir shaxsdan ijtimoiy faollikni talab etadi. Mazkur faollik subyektning jismonan va ruhan salomatligiga bog‘liqdir. Xasta, bemor yoki vujudida nuqsoni bor shaxs har doim ham ijtimoiy hayotga, u qo‘yayotgan muammolarga faol munosabatda bo‘lavermaydi, u o‘zining imkoniyatlari cheklanganini, jismoniy yoki ruhiy zo‘riqish unga qimmatga tushushini biladi. Shuning uchun sog‘lom turmush tarzi bilan ijtimoiy faollik o‘zaro dialektik bog‘liqdir. Bugungi demokratik o‘zgarishlar va dunyoda kechayotgan globallashuv jarayonlari shaxs ruhiyatiga, sog‘ligi va hayotga munosabatlariga ziddiyatli ta‘sir etayotganini ko‘rmaslik mumkin emas. Ijtimoiy borliq hech qachon subyekt borlig‘iga ta‘sir etmay, undagi tasavvurlarni u yoki bu tomonga burmay o‘zgargan emas. Ijtimoiy borliqdagi o‘zgarishlar dinamikasi inson psixikasida in‘ikos topib, shaxsni yo faollashtiradi yoki unda indifferentslik kayfiyatlarini tug‘diradi. amiyat bilan shaxsni harakatga keltiruvchi, uning borliqqa munosabatlarini shakllantiruvchi ong dialektik tarzda rivojlanadigan fenomenlar sirasiga kiradi. Ijtimoiy makon, muhit ongga qanday ta‘sir etsa, ong ham muhitga, ijtimoiy makonga shunday ta‘sir etadi. Biroq ijtimoiy makon, muhit obyektiv borliq sifatida ta‘sir etadi, ong esa subyektiv fenomen tarzda insonni obyektiv borliqni o‘zgartirishga yetaklaydi. Obyektivlik va subyektivlikning uyg‘un kelishi ijtimoiy taraqqiyotning yaxlit voqelik sifatida kelishidan, inson va jamiyat hayotining umumiy qonunlarga muvofiq

rivojlanishidan darak beradi. Ularni bir-biriga qarshi, antipod qilib qo‘yish mumkin emas. Gnoseologik izlanishlar ular o‘rtasidan farq, tafovut qidiradi. Aslida bunday izlanishlar ham inson va jamiyat hayoti umumiy qonuniyatlarga muvofiq rivojlanishini mutlaq rad etmaydi. To‘g‘ri, inson ongi beorom izlanishga, yangi muammolar va ularning yechimlarini topishga moyil, uni tayyor pastulatlar, nazariyalar ko‘p ham qiziqtiravermaydi. Yangilik, betakrorlik izlash orqali o‘z “Men”ini topish va namoyon etish subyektlar xislati hisoblanadi. Inson mudom biror yangilik qilishga, ijtimoiy borliqqa yangilik olib kirishga intiladi, uning ongida kechadigan asosiy effektiv kechinmalar nimanidir yaratish va qilish bilan bog‘liq. Bu hatti-harakatlar yo xususiy manfaatlarni ifoda etadi yoki guruh, ijtimoiy manfaatlarga qaratiladi. Ijtimoiy faollik ikkinchi guruhga oiddir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Mavzuga oid adabiyotlar taxlili shuni ko‘rsatdiki, tibbiy madniyatni rivojlantirish va unga rioya qilish uzoq umr ko‘rishga sabab bo‘ladi. Ijod va ijodiy mehnat salomatlikka, uzoq umr ko‘rish va sog‘lom fikrlashga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Intellektual, aqliy mehnat miyada kechadigan hissiy emotsional, effektiv kechinmalar orqali vujudga, insonning amaliy faoliyatiga, organizmdagi modda almashish jarayonlariga ta‘sir etib, garmonlarning yangilanib, almashib turishini ta‘minlaydi. “Iliada” va “Odiseya” poemalarining ijodkori Gomer yuz yilga yaqin yashagan, Gyote “Faust”ning ikkinchi qismini yozganida 82 yoshda edi. I.Kant 81, Navoiy 103 yil, L.Tolstoy 82, Gobbs 92, Shelling, Garvey va Sen Simon 80, Gyote va Edison 82, Strabon va Demokrit 90, I.Pavlov va Tesla 87, Pikasso 93, Platon 81 yil umr ko‘rishgan. Bunday uzoq umr ko‘rgan allomalar Sharqda ham yetarlicha topiladi. Abu Nasr

Forobiy 77, Xisrav Dehlaviy 74, Fuzayl Ayoq 140 dan ziyod, Abuturob Naxshabiy 81, Junayd Bag'dodiy 91 yil, Boyazid Bistomiy 103, Yusuf Hamadoniy 92, at-Termiziy 110 yildan oshiq umr ko'rganlar. O'zbek akademiklari A.Qayumov 93, R.Aminova 76, M.Abdullaxo'jayeva 86 yil umr ko'rganlar. To'g'ri, uzoq umr ko'rish ko'p omillarga bog'liq, agar tibbiyot talablariga rioya etish bilan inson uzoq umr ko'rganida Gippokrat, Galen, ibn Sino ming yillar yashagan bo'lardi. Tibbiy talablar uzoq umr va samarali hayot kechirishning atigi bir tomoni xolos, ularning sotsial, tarbiyaviy, ovqatlanish va ruhiyat bilan bog'liq jihatlari ham bor, ular kompleks tarzda, inson xatti-harakatlariga muvofiq kelganida ijobiy ta'sir etadi. Sog'lom turmush tarzi kompleks, turli-tuman omillar majmuasi, insonning ratsional, foydali, salomatlikka aks ta'sir etmaydigan sharoit va muhitlar umumlashmasi sifatida keladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tibbiy madaniyat va u bilan bog'liq tushunchalarning nazariy masalalari V.T.Smirnova, S.A.Grachev,

M.A.Gundorova, V.A.Moshnov, V.V.Bushuyev, G.S.Bekker, Yu.A.Korchagin kabi xorijiy tadqiqotchi-olimlar tomonidan atroflicha o'rganilgan. Yurtimizda ham bu sohada ilmiy izlanishlar olib borilmoqda, ammo insonning sog'ligi uning oila, jamiyat va inson hayotida tutgan o'rni chuqur falsafiy tahlil qilingan ilmiy ishlar nihoyatda kam. Ushbu maqolada insonning sog'ligi, salomatlik kapitalining mohiyati tadqiq etilgan bo'lib, analiz va sintez, umumlashtirish, qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotda qo'llanilgan usullar. Tadqiqot jarayonida muammoga doir siyosiy, falsafiy, sotsiologik, psixologik, pedagogik adabiyotlarni qiyosiy-tanqidiy o'rganish va tahlil etish; pedagogik kuzatish; sotsiologik-pedagogik (kuzatish, suhbat, anketa, so'rovnoma); pedagogik eksperiment; monitoring; natijalarni matematik va statistik tahlil etish usullaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Tadqiqotlar natijasida nalabalarining tibbiy madaniyatni oshirishda quyidagi jihatlarga e'tibor berish zarur hisoblanadi: Tibbiy madaniyatning buzilishi bu kasallikka olib keladi. Kasallik bu— organizmni funksional yoki morfologik buzilishi natijasida organizmni normal xayot faoliyatini buzilishidir.

Kasallik 4 davrga bo'linadi:

1. latent (yashirin) davr
2. kasallik belgilarini paydo bo'lishi.
3. kasallikni kuchayish davri
4. kasallikni tugashi (tuzalish, retsediv, o'tkir

shakldagi xronik shaklga o'tishi)

O'tkir kasalliklar har yili ro'yixatga olinadi. Xronik (surunkali) kasalliklar bir yilda bir marotaba ro'yixatga olinadi. Kasallikni barchaaholini alohida yosh, jins, kasbiy va ijtimoiy guruh kasalliklari deb

xarakterlanadi. Kasallik ko'rsatgichlar xar 1000 ta, har 10 000 ta yoki har 100 000 ta aholidan chiqariladi. Kasallanishning infeksion, vaqtinchalik ish qobiliyatini yo'qotish tufayli kasallanish, kasbiy kasallanishlarga bo'linadi.

O'zbekistonda quyidagi kasallanishlar uchraydi:

1. nafas organlari kasalliklari
2. qon aylanish kasalliklari
3. nerv sistemasi va sezgi organlari kasalliklari
4. suyak-muskul kasalliklari
5. ovqat hazm qilish kasalliklari
6. psixik kasalliklar

Hayot tarzining tibbiy asoslari: Ijtimoiy-gigiyenik, epidemiologik, ijtimoiy klinik va boshqa ilmiy tadqiqotlarni ko'rsatishicha shu narsa ma'lum bo'ldiki, birinchi o'rinda odamning sog'ligining turmush tarziga bog'liq. Mashhur olimlar Yu.P.Lisitsin, Yu.M.Kamarov va boshqa chet el olimlarini ma'lumotlaricha turmush tarzi aholi sog'ligiga bog'liq barcha omillarning 50-55 foizini tashkil etadi. Sog'liqqa ta'sir etuvchi omillardan ekologiya 20-25 foizni, irsiyat 20 foizni, sog'liqni saqlash 10 foizni tashkil etadi. Tibbiy madaniyat – bu gigiyenik, tibbiy bilim olish, tarbiya, ta'lim,

tibbiyotdan xabardor bo'lish, sog'liqqa nisbatan psixologik muolajalarni o'tkazishdan iborat. Tibbiy faollik quyidagilardan iborat:

1. tibbiy idoraga borish, tibbiy maslahatlar va ko'rsatmalarni bajarish
2. davolanish qoidalariga rioya qilish, profilaktik, reabilitatsiya ishlarini bajarish
3. aholini sog'ligini saqlash va muhofaza qilishda ishtirok etish
4. sog'lom turmush tarzini shakllantirishda zararli odatlar va ko'nikmalarni yengish Birinchi o'rinda shaxs bilan birga oilada gigiyenik meyo'rlarga rioya qilish. Yuqoridagi tibbiy faollik normalarni bajarmaslik past tibbiy faollik hisoblanadi.

Xulosa va takliflar. Xulosa shuki, tibbiy madaniyat bu sog'lom turmush tarzi bilan birga rivojlanadigan ko'nikmadir. Ishda nagruzkaning ortib ketishi odamni surunkali stress holatiga olib keladigan sabablardan biridir, bu hol odamni himoya funksiyalarini susaytirib, kasallik paydo qiladi. Ishni meyo'rida, bir tekis bajarish uchun odam ma'lum qolipga tushib olishi, qattiq ishlaganda orada dam olib turishi kerak. Mehnat jarayonini buzilishi oxiri kasallikka olib keladi. Ishchanlik qobiliyatini yuqori saqlashda, sog'lom turmush tarzini to'g'ri tashkil etishda quyidagilarni e'tiborga olish kerak.

1. Turli xil faoliyat turini belgilangan vaqtda bajarish.
2. Mehnat va dam olishni samarali almashtirish
3. Tizimli ravishda to'liq qimmatli ovqatlanish va harakat bilan shug'ullanish.
4. Har kuni 2-3 soat sof havoda bo'lish.
5. Uyqu gigiyenasiga qat'iy rioya qilish.

Bu qoidalar odamni sog'lom bo'lishi, hayotga qiziqishini orttiradi, uzoq yil mehnat qobiliyatini saqlashga yordam beradi. Umr bo'yi mehnat qilgan odamgina qariganida ham bardam, quvnoq, tetik bo'ladi. sportchilarning kunlik yurish va yugurishga targ'ib qilish "Sog'lom hayot" platformasini yaratish masalasi ilgari surilgan.

ADABIYOTLAR

1. Нешкова В. Феномен гения. Ростов на Дону, Феникс, 2006. -С. 8.
2. Ҳомидий Ҳ. Тасаввуф алломалари. Тошкент: Шарк, 2004.
3. Бекчан А. Физическое тело человека (или непрочитанные лекции о полноте человеческой природы). Ташкент: Изд. мед. Литературы им. Абу Али ибн Сино, 1997. - С. 81- 83.
4. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики. Москва: Евразия, 1997. С. 69.
5. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики. Москва: Евразия, 1997. С. 70.